

DR. MOLNÁR SÁNDOR – FEHÉR SÁNDOR

A csülkösvad okozta hántáskár és a faanyagminőség összefüggései**Bevezetés**

A szarvas (és a többi csülkös vad is) az erdei ökoszisztéma része. Így alapvető táplálékát az erdői növényzet adja. E táplálék sajátos formája a fák kérge, hánca, amelyet első metszőfogaival hánt le a vad.

Kéregrűlést (hántást) okozhatnak: a szarvas, a dám, a mullon és az őz. A seb magassága, nagysága, alakja alapján jól elkülöníthetők a különböző vadfajok károsításai. Komoly jelentősége a szarvashántásnak van.

A szarvashántás körüli viták (a téves nézetek és a valós problémák) okai a következők:

– A hántáskárról részletes felvételek nincsenek: a 10 éven te történt üzemtervezés erről nem adhat pontos információt, az erdőfelügyelőségek kárbebecslései általában csak a műszaki átadásig terjednek

– A kárfelvételre nem alakult ki egységes metodika. A sebzésekre a különböző fajok eltérően reagálnak. Kárlánco lat (korhadással) elsősorban a lucfenyőnél és az ezüst hársnál alakul ki. Tehát az eseti kárfelvételek a legjobb esetben sem adhatnak objektív képet a minőségi kárról.

– A legnagyobb gond az együttgondolkodás és az együttműködés hiánya az erdészek-gazdászok-vadászok között.

A folyamatban lévő hároméves kutatómunka előkészítésekor 1993-ban kérdőívet küldtünk szét az erdőgazdaságoknak a hántáskár 1993. évi és általános megítélésére. Annak alapján választottuk ki a két legexponáltabbnak tűnő erdészetet, a Somogyi EFAG zselici erdészetét és a Kisalföldi EFAG jánosomorjai erdészetét.

Sajnos 2-3 erdőgazdaság nem küldte meg a válaszát, de röviden a következők szerint összegezhetjük a 13 erdőgazdaság tapasztalatait.

– Jelentősebb kárról 1993. évben 6 erdőgazdaság adott számot. A többi 7 válaszoló a szarvaslétszám csökkenésével összefüggésben a hántáskárt már elvisehelhetőnek tekintette.

– A károsításnak leginkább a lombos fafajok közül a hárs, bükk, gyertyán, nyár, fűz, kőris, a fenyők közül pedig a lucfenyő van kitéve.

– Az erdőgazdaságok közül konkrét kárbebecslés csak 3 egységnél történt. Egy gazdaságnál a dám okozott jelentős hántáskárt.

Szakmai előzmények

A vadkárnak és így a hántáskárnak egyaránt igen gazdag, szinte „könyvtárrnyi” szakirodalma. *Reimoser* osztrák kutató közel 3000 cíkből szakirodalmi gyűjteményt állított össze. Különbösen Németországban foglalkoztak kiemelten a hántáskár problémájával. E külföldi kutatások igen alaposan tisztázták a kárfelvétel módszereit (e területen *Kató Ferenc* göttingeni professzor munkássága kiemelkedő). Sajnos azonban a nagy kiterjedésű legtöbbször elgyeetlen lucfenyvesekben egyes erdőtulajdonosok a gímszarvast tekintették az első számú közellenségnek. Így Németország, Svájc és Ausztria több tartományból sikerült a szarvast likvidálni! A jelenlegi iszonyatos mértékű „szükárok”, a 4-5 évvel ezelőtli példáulan viharkárok azonban rá kell, hogy döbentsék a német szakembereket arra, hogy ezek a lucfenyő monokultúrák nagyon

sérülékenyek és nem a szarvas az egyedüli ellenségük.

A hazai kutatások közül a teljesség igénye nélkül ki kell emelnünk *Páll Miklós* munkásságát, aki a zalai fenyvesekben a közelmúltban végzett átfogó, igényes munkát. Mintegy 573 erdőrészletet vizsgált, és becsülése szerint a hántáskárok együttes értéke 50 millió Ft-ot meghaladó.

Az Erdészeti Tudományos Intézet *Bondor A.* vezetésével átfogó kutatómunkát végzett az erdő-vad kapcsolatának tisztázására. A hántáskár zselici felmérésében pedig *Hajdú G.* irányításával folyt értékes, ma még publikálásra váró, munka.

Az EFE Vadgazdálkodási Tanszékén már az 1970-es évek közepétől intenzív kutatómunka folyt *Bencez I.*, professzor irányításával az erdei vadkár problémakörének feltárására. Itt kell megemlékeznünk fiatalon elhunyt kollégánk, *Nagy Gy. Cs.* munkásságáról, aki a soproni és a lillafüredi lucfenyőállományokban vizsgálta a hántáskár mérésének módszereit. Az erdei vadkárók felvétele, megelőzése tekintetében ma is jelentős tudományos munka folyik a tanszéken (*Kőshalmi T.* és *Walterné dr. Illés V.* vezetésével).

A hántáskárral összefüggő kutatások általában nem terjedtek ki a faanatómiai, fafizikai és egyéb faanyag-minőségi kérdésekre. A különböző mechanikai sérülésekre vonatkozóan az ERTI-ben *Keresztes Gy.* vezetésével folyt figyelemre méltó kutatás. A mechanikai sebzések által kiváltott reakciók anatómiai kutatása az elmúlt évtizedben bontakozott ki a hamburgi egyetem fabiológiai intézetének (*Liese, W.*) kezdeményezésére. Az itt folyó munkához csatlakozott az 1992. évben az EFE Faanyag-ismeretani Tanszéke az ezüst hárs sebzési reakcióinak vizsgálatával (*Molnár S., Schmitt U.*).

A kutatómunka módszere, néhány tapasztalata és részeredménye

A kutatás első évében a kiválasztott két erdészetnél összesen hat károsodott mintaterületet jelöltünk ki. A legalább 100-100 törzset tartalmazó mintaterületeken részletes fatömeg- és kárfelvételt végeztünk. A károsodási folyamat megfelelő modellezése céljából különböző méretű mesterséges sebzéseket is készítettünk.

E mintaterületek vizsgálatával arra keressük a választ, hogy a különböző méretű sebzésekre, illetve az ismétlődő sebzésekre hogyan reagál a faest. Milyen védőzónák, hegyszövetek alakulnak ki, és mikor keletkezik fertőzési kapu a gömbáknak, rovaroknak.

Fontos feladatnak tekintettük azt is, hogy összehasonlító vizsgálatok keretében feltárjuk az egészséges és a sebzési reakciók által elváltozott – de még nem fertőzött – faest fizikai, mechanikai sajátosságait. Fűrészüzemi körülmények között vizsgáltuk a feltehetően hántáskárosított faállományból kikerülő rönkök belső tulajdonságait. Így mintegy 10-10 m³ nemesnyár- (1214) és ezüsthárs-törönkört fűrészeltünk fel. A nemesnyár anyagban összesen két rönknél tapasztaltunk szarvashántásra utaló kéregbenyést. Ez arra utal, hogy a károsodott anyagot döntő részben eltávolították a nevelővágások folyamán. Az ezüst hárs esetében egy erősen károsodott erdőrésztől vágunk ki törzseket. Az ezüsthárs-rönkök felvágása után keletkező fűrészmű vizsgálatának jellemzői:

Rönk	A károsodott úrészáru %-os aránya	Károsodás típusa
1	0	kéregsérülés
2	25,5	korhadás
3	0	kéregsérülés
4	0	kéregsérülés
5	0	kéregsérülés
6	20,0	kéregsérülés
7	38,0	korhadás és rovarrágás
8	11,5	korhadás
9	0	kéregbenövés
10	50,0	korhadás
11	15,0	korhadás
12	6,1	korhadás és rovarrágás
13	31,2	korhadás

Tehát a rönkök 61%-a korhadt és/vagy rovarrágott volt. Így igen jelentős mennyiségi és minőségi kár keletkezett. A nyár és a hárs közötti különbség a sebzési reakciók és a biológiai ellenálló képességek közötti – további vizsgálatokat igénylő – különbségekre is utalnak.

A folyamatban lévő kutatómunka utolsó évében a két erdőszetnél – a modellkísérletek tapasztalatai alapján – részletes, átfogó kárfelvételt tervezünk. A hántáskárnak kitett lombos fajokra vonatkozóan pedig részletesen értékelni kívánjuk a sebzés okozta anatómiai, kórtani és fizikai elváltozásokat. A munka fontos részének tekintjük a kutatási ered-

Erősen hántott ezüsthárs a Zselicben

Fotó: dr. Molnár Sándor

mények és a szakirodalmi feldolgozás alapján egy javaslat kidolgozását a hántáskárok egységes rendszerű felvételére.

Zárógondolatok, következtetések

Befejezésül engedtessek meg tapasztalataim alapján néhány gondolat megfogalmazása arra vonatkozóan, hogy

- *miért hánt a szarvas és*
- *hogyan mérsékelhetjük a károkat?*

Miért hánt a szarvas

– A tél végi, kora tavaszi erős, nagy kiterjedésű hántás alapvető oka az *éhség*. A hántás különösen akkor drasztikus, ha februárban, márciusban tartósan havazik. A téli időszakra esik a szarvas intenzív vadászata, ugyanezen időszakban folyik az intenzív fakitermelés is. A vadat folyamatosan űzik, hajtják, feléli a tartalékait. A lédús takarmányoknak pedig már február-márciusban se híre se hamva (tisztelet a kivételnek)...

– Egyes kutatók szerint a hántás összefügg a kéreg *Ca-* és *P-* tartalmával is, mivel a hántás egybeesik a tehének vemhességével, a bikák agancsváltásával és a vedléssel.

– A szarvasbikák ritkábban előforduló nyári hántását pedig az agancsfejlődéssel, az ahhoz szükséges nyomelemekkel hozzák összefüggésbe (*Berendes G.*).

A hántáskárt befolyásoló tényezők

– A nagy kiterjedésű hántáskárok mindig összefüggésbe hozhatók a vadlétszámmal, de itt kell arra rámutatnunk, hogy sok esetben nem az általánosan nagy szarvaslétszámról van szó, hanem a vadállomány koncentrációjáról. Ez összefügg lehet az erdőállomány-szerkezettel (az állandó zavarás miatt a vad keresi a rudas korú sűrűket), a vadfődek és az etetőhelyek szakszerűtlen kialakításával, az egyidejűleg túl sok helyen folyó fakitermeléssel stb.

Mi a teendő, hogyan mérsékelhetők a károk?

E problémakör számos makro- és mikro gazdasági kérdést, szabályozási gondot is felvet. Hiszen a szarvas mozgása nem szűkíthető a 10 évente üzemtervezésre kerülő erdőrészekbe. Tehát a vadgazdálkodási és erdőszeti terveket táji szinten együtt lenne célszerű készíteni. E kérdések azonban már nem tartoznak szorosan az előadás tárgykörébe. Így a saját tapasztalataink alapján fogalmazunk meg néhány javaslatot:

– A nemesnyár-ültetvényekben feltétlenül célszerű I 58/57 típusú szürkenyár-klónt (*Villa Franca*) elegyíteni. Ezt sokkal jobban szereti a szarvas. Ugyanez vonatkozik a bükkösök elegyítésére hárrsal stb.

– A hántófák egy részét döntjük ki. A fekvő törzseket, ágakat sokkal szívesebben hántja a vad, mint az állókat.

– Egyes fafajoknál (pl. a gyorsan növekvő nyárok, fűzek) kellő védelmet nyújtana a jó minőségben kivitelezett, tartós, magas kerítés. A kerítések túlzottan nagy területe azonban szintén lokális szarvaskoncentrációt eredményez. A lassú növekedésű fafajoknál a javafák egyedi védelme javasolható.

– A fatermesztés céljára kedvezőtlen termőhelyeken lényegesen nagyobb mennyiségben kellene elsődlegesen *vadgazdálkodási rendeltetésű* erdőket kijelölni, fenntartani.

Zárógondolat

Az erdő és a vad egyensúlya megvolt és ma is megteremtető. Ehhez szükséges a táji szinten való együttgondolkodás, a megfelelő vadlétszám-szabályozás, és a vadkárelhárítás költségeinek, a költségviselés feltételeinek jogi tisztázása.

SZENDRŐDI LÁSZLÓ

Az erdőgazdálkodás legfontosabb környezetvédelmi feladatai

A környezetkárosítás lokális és globális veszélyeinek felismerése minden szakterületet kötelez arra, hogy környezettudományi szempontok szerint értékelje – és ha szükséges, átértékelje – elméletét és gyakorlatát.

Régen az erdőt úgy tartották nyilván, mint anyagi javak forrását, amely főként ipari feldolgozásra alkalmas faanyagot és tűzifát ad. Az erdőgazdálkodás alapvető célja az erdők produktivitásának növelése és a faanyag minőségének javítása volt. Bár szakfrók már korábban felismerték, de világszerte csak a hetvenes években kaptak nagyobb hangsúlyt az erdők nem anyagi jellegű értékei és immateriális haszna. Ez alatt elsősorban a települések – főleg nagyvárosok – közelében lévő erdők turisztikai és üdülési (rekreációs) szolgáltatásait értették, és az ezzel kapcsolatos feladatokat a „jóléti erdőgazdálkodás” fogalomkörébe sorolták. Az utóbbi években a globális környezeti problémák felismerése kapcsán azonban egyre jobban körvonalazódnak az erdők és az erdőgazdálkodás olyan környezetvédelmi feladatai, amelyek már nem férnek bele a korábbi kategóriákba.

A környezetkárosítás lokális és globális veszélyeinek felismerése minden szakterületet kötelez arra, hogy környezettudományi szempontok szerint értékelje – és ha szükséges, átértékelje – elméletét és gyakorlatát. Ha mi erdészek nem tesszük ezt meg, akkor megteszik mások, akik nem érdekeltek abban, hogy az erdőgazdálkodás pozitív hatásait is számbavegyék. Így lehetséges, hogy „egy környezetorientált gazdaságfejlesztési program indítékai és körvonalai” alcímmel – az OTKA által szponzorált kutatásra alapozva az MTA Világgazdasági Kutató Intézetének munkacsoportja nevében – kiadott könyvben ilyen vélemény jelenjen meg – már nyomtatásban is – az erdőgazdálkodásról:

„Az erdőgazdaságok a hazai erdőállományban rendkívül nagy károkat okoztak, egyes erdeinkben már kimerítették a rablógazdálkodás kritériumait. Az erdőket felszabdalták utakkal, öko-

lógiai rendszereket pusztítva, és a környezetszennyezést elősegítve.” [Kiss K. (1994): *Ezredvégi Kertnagyorország. V-kiadó, Budapest, 37. oldal*]

A könyv egyébként szemléletében alapvetően jószándékú, az ún. „ökoszociális piacgazdaság” stratégiájának közgazdasági és társadalmi alapjait próbálja körvonalazni. Az erdőgazdálkodás ilyen somnás elítélésén túlmenően számomra a megdöbbentő mégis inkább az, hogy a szerző a többi súlyos globális környezeti problémát – légszennyezés, vizek szennyezése, talajpusztulás, diverzitás csökkenése stb. – mint egyszerű tényeket említi, és nem teszi hasonló szenvedélyességgel ezekért felelőssé például az urbanizációt, a bányászatot, az ipari termelést, a közlekedést-szállítást vagy a mezőgazdálkodást, hogy csak a legfontosabb környezetszennyező, környezetromboló tevékenységeket említsen. Ez a szemlélet annyira egyoldalú és sekélyes megközelítése az erdőgazdálkodásnak, hogy vitatkozni sem érdemes vele – legalábbis az Erdészeti Lapok hasábjain nem –, de mindenképpen le kell vonnunk azt a következtetést, hogy szakterületünk társadalmi megítélése rohamosan romlik.

Ennek a képnek a kialakulásában legalább ötven százalékban mi – erdészek – is felelősek vagyunk. Kezd megmutatkozni, hogy milyen hatása van annak, ha egy szakma erősen megosztottá válik. Ilyenkor a hiányosságok vagy gyengeségek felértékelődnek, az értékek elsikkadnak, sőt, néha még az ér-

nyek is bűnné válnak. A kárpótlástól a természetvédelmi kérdésekig, az erdőprivatizációtól a vadászati jog körüli vitáig, a létszámleépítésektől az átszervezésekig sok-sok olyan részben – vagy egészében – káros hatás érte szakterületünket, amely a mai megosztottságot okozta. Ezek többsége olyan külső társadalmi-politikai hatás volt, amelyeket megváltoztatni, elhárítani nem tudunk, de az már rajtunk is múlik, hogy ezekre a kihívásokra milyen választ adunk. Ha szakmánk továbbra is ilyen megosztott marad, mint napjainkban, és nem tud egységesen kiállni a szakterületünk maradó értékeit jelentő tudományos ismeretek és a környezetet nem károsító – vagyis szakterületünknek kevésbé károsító, de nem ritkán a leromlott környezetállapotot javító – erdőgazdálkodási gyakorlat eredményei mellett, akkor hosszabb távon esetleg a kihalt szakmák sorsára is juthatunk.

Nem a vészharangot kívánom kongatni, és arra sem akarom serkenteni szaktársainkat, hogy a hibáinkból próbáljunk erényt kovácsolni. Szakmánk becsületének visszaszerzéséért sok csatát kell megvívniunk másokkal és önmagunkkal is. Nem szabad a pillanatnyilag előnyösebb pozíciók eléréséért igaztalan, vagy hosszú távon tarthatatlan érvekkel vitába szállniunk szakterületünk bírálóival. Erre tulajdonképpen nincs is szükségünk, hiszen rengeteg támadhatatlan érvünk van szakmánk védelmében, ősszechasonlítva más emberi tevékenységekkel. De annyira elbizakodottak sem lehetünk, hogy azt higgyük: hivatásunk már önmagában is annyira „zöld”, „természetvédő” sőt „környezetbarát”, hogy semmi változtatni, fejleszteni való nincs benne.

Ha valakinek, akkor nekünk, erdészeknek tudnunk kell, hogy az európai erdők tulajdonképpen az európai kultúra kezdetei óta állandóan veszélyeztetve voltak. A görög városállamok kialakulása, a Római Birodalom fejlődése, a Velencei Köztársaság igénye hatalmas oszlopfőlékre eredményezte például az

Felhívás!

Szegeden, az 1955/56-os tanévben végzett erdésztechnikusok 40 éves találkozója május 26-án lesz Szegeden. Jelentkezést várja a IV/A. osztályból Kozma Károly (4561 Baktalorántháza, Zöldfa u. 2. sz.)

IV/B. osztályból Agh Miklós (4243 Téglás, Ligeti erdészház)

erdők kivágását a Földközi-tenger medencéjében már az ókortól kezdve. Napjainkban fehér sziklák láthatók mindent a korábbi cédruserdők helyén. Sok millió hektár erdőt vágta ki és égettek fel a középkorban Európa-szerte a mezőgazdaság extenzív fejlődése miatt. Az elmúlt században a bányászat és az ipar fejlődése támasztott kielégíthetetlen keresletet a faanyag iránt. A fellépő fahiány miatt a legtöbb közép-európai országban már a múlt század elejétől törvényekkel és a tudomány segítségével védtek az erdőket. Középtőkú és felsőkőkú tanintézetekben erdészeti szakembereket képeztek ki, hogy az erdőknek professzionális kezelői legyenek.

Azóta lényeges különbség van az „erdész” és a „favágó” között. Az erdészek és erdőmérnökök nemcsak kivágták az erdőket, hanem hosszú időszakon keresztül gondját is viselték. Megfigyelték és mérték adatait, amit ma divatos idegen szóval „monitoring”-nak is nevezhetünk. Hosszú lejárati terveket készítettek az erdők produktivitásának megőrzése érdekében. Az átlagosan mintegy 80-100 éves természeti ciklus miatt meg kellett őrizniük az erdők önszabályozó folyamatainak működőképességét is.

A rendkívül hosszú ciklusú gazdálkodással kapcsolatos ismereteket és feladatokat a „*tartamos erdőgazdálkodás*” fogalomkörébe sorolták, amely már sok-sok évezede alapvető célja volt az európai erdőgazdálkodásnak. Ezzel gyakorlatilag megvalósították a „fenntartható gazdálkodást”, amely sok szakterületen ma még újdonságszámba megy. Ezt az is bizonyítja, hogy Európában ma már nemcsak az erdők területe növekszik ismét, hanem az erdők produktivitása is fokozódik.

A tartamos – fenntartható – gazdálkodás fogalom alatt azért ma még mi – erdészek – is szinte kizárólag a produktivitás megőrzését értjük. Sok erdőgazdálkodási eljárást és módszert illetnek jogos bírálattal a környezetvédők és természetvédők, habár a legintenzívebb erdőgazdálkodási technológiák is sokkal közelebb állnak a természethez, mint az „infrastruktúra-fejlesztés, urbanizálás, energiatermelés, ipari termelés vagy akár a mezőgazdálkodás.

Ez azonban nem ment fel bennünk – erdészeket – a felelősség alól, hogy

tevékenységünk esetlegesen környezetet vagy természetet károsító elemeit felülvizsgáljuk, és a lehetséges minimumra csökkentjük.

Az erdők számos környezeti haszna közismert, a legtöbb társadalom mégsem veszi számításba az erdőket és az erdészeti technológiákat mint a környezetvédelmőnek és fejlesztésének eszközeit. A társadalmi fejlődéssel az utóbbi évtizedekben inkább az erdőket károsító emberi hatások erősödtek fel világszerte.

Ezeket a károkat nem az erdészek gerjesztik, de ezekkel a hatásokkal az erdőgazdálkodásban egyre jobban számolni kell. A *környezeti erdőgazdálkodás* a produktivitás megőrzése mellett az erdők megfelelő egészségi állapotának, valamint az erdei ökoszisztéma működőképességének hosszú távú megőrzését is jelenti. Ezért a környezeti erdőgazdálkodás témakörében, véleményem szerint, alapvetően a következő három diszciplinát kell továbbfejlesztetni:

1. az erdőket fenyegető környezeti veszélyek felmérése, és a várható károk mérséklése (1. táblázat);

2. az erdőgazdálkodásban alkalmazott technológiák és eljárások áttekintése, és ezek továbbfejlesztése környezet-tudományi irányelvek alapján (2. táblázat);

3. a környezetvédelem, környezetfejlesztés és környezetgazdálkodás számára hasznos erdészeti módszerek és eljárások számbavétele, továbbfejlesztése és elterjesztése (3. táblázat).

A felsorolás közel sem teljes, és területi korlátok miatt ezeket a témacsoportokat sem tárgyalhatom itt most részletesen. Úgy tervezem, hogy egy cikkben megpróbálom majd összefoglalni az 1-3. táblázatokban felsorolt témákhoz tartozó hazai és külföldi ismereteket. Kollégáinkat is arra szeretném buzdítani, hogy cikkekben írják meg a *környezeti erdőgazdálkodással* kapcsolatos véleményüket, tapasztalataikat, gondolataikat – *netán kutatási eredményeiket*.

Ezzel nemcsak egyesületünk tagjainak szolgáltatnánk muníciót szakmánk, hivatásunk védelméhez, hanem tudományterületünk és a szakmai gyakorlat elődázhatatlan fejlesztését is szolgálják.

1. táblázat
Az erdőket fenyegető környezeti veszélyek

- Az erdőpusztítás (anyaghiányi érdekek és létfenntartás is)
- A levegőszennyezés (a svas esők is)
- Esetleges globális felmelegedés (egyres térségekben)
- erdőtüzek (természetes tüzek, gyújtogatás)
- Járványos megbetegedések (epidémiák)
- Természeti károk (aszály, hőtörés, fagyrepedés stb.)
- Az ökológiai rendszerek működésének zavarai (vadkár stb.)

2. táblázat
Az erdőgazdálkodással okozható károk

- túlzott fakitermelés (túlhasználát, „rablógazdálkodás”)
- Felújítások elmaradása
- Termőhelynek nem megfelelő fajmegválasztás
- Nemesített fajták túlzott elterjesztése (génerezó)
- Tájidegen (és exota) fajok kiterjedt telepítése
- Szakszerűtlen erdőnevelés
- Nagy méretű gépek alkalmazása gyérítésekben
- Hosszúfás fakitermelés
- Nagy kiterjedésű tarvágások erőltetése (gazdaságosság?)

3. táblázat
Környezetbarát erdőgazdálkodási módszerek

- Természetszerű (természetközeli) erdőgazdálkodás
- Biológiai rekultiváció erdőtelepítéssel
- Leromlott talajok meliorációja erdőtelepítéssel
- Levegőtisztítás (karbon ciklus, bioenergia ültetvények is)
- Vízisztítás (szennyvíztisztító faültetvények is)
- Mezőgazdasági köztesművelés (Agro-Forestry Systems)
- Mezővédő erdősáv rendszerek
- Véderdők (talajvédő, vízmosáskötő, partvédő stb.)
- Védőfásítások (útfasítás, vasútfasítás, telepítésvédelem is)
- Városi erdők (Urban Forestry) és parkerdők

GAZDAFÓRUM

A Független Ökológiai Központ szervezésében immár harmadszor szerveztek Gazdafórumot a Dörögdi Medencében. A fórum célja a helybéli gazdák, lakosok természetbarát munkálkodásának, a biogazdálkodás lehetőségeinek megismerése. Most a svájci résztvevőkkel sikerült egy kicsit nemzetközivé tenni a rendezvényt.

E mozgalom létrehozásában, mely nem csak az öt község (Kapolcs, Öcs, Pula, Taliándörögd, Vigántpetend) lakosait érinti, az Erdészeti Lapok szerkesztője is szerepet vállalt. Vásárhelyi Judit, a mozgalom fő szervezője ez alkalommal meghívta dr. Kárpáthy Lászlót is (Fertő-Hanság Nemzeti Park) előadást tartani.

„Végzetlenül örülök, hogy erre a rendezvényre ennyi embert meg lehetett mozgatni. Különösen most, amikor az országban a teljes lelki és szellemi leépülés idejét éljük. Ez mégiscsak azt jelenti, hogy van remény. Mert ezek a rendezvények elsősorban a kisközösségek, az Önök érdekeit hivatottak szolgálni.

Az ország nyugati térségéből jöttem, a Fertő-Hanság Nemzeti Park képviselőjeként. Arról a tájról, ahol az ország nemzeti jóvédelmének majd egyharmadát termelik meg. Ahová a nyugati befektetők termelési bázisukat igykeznek telepíteni. Ennek valószínű a viszonylagos fejlett infrastruktúra és a viszonylagosan olcsó munkaerő az oka. Mintegy 100 000 hektár védett területen gazdálkodunk. Ebből a Hansági Nemzeti Park területe 30 000 hektár. Hozzánk tartoznak értelemszerűen a tájvédelmi körzetek is, mint a Sopron, Kőszeg, Órség, Szentgyörgyvölgy, Sághegy térségei. Röviden szeretném a megjelentek előtt ismertetni, hogy az egyes fogalmak alatt mit is kell érteni.

A **környezetvédelem** elsősorban műszaki, hatósági, jogi tevékenység, mely az emberek egészségesebb környezetben való élését hivatottak szolgálni.

A **természetvédelem** központjában a természet, az öröktől való világ van, ami az emberektől függetlenül alakult, ám az emberi tevékenység teszi tönkre.

Környezetvédelem nélkül nem fogunk tudni élni, míg a természetvédelem nélkül egy darabig elvegeztélhatunk. Önök itt még kiválóan élhetnek attól, hogy a Fertő tavon kipusztult a nagy kőcsag, ám egészséges víz nélkül bajosan.

Itt, Közép-Európában lelki és kulturális kényszer kell, hogy legyen a természet megóvása.

Természetvédelmi területet kijelölhet egy önkormányzat vagy a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium. Valószínű, hogy az önk térségében is lenne ilyen hely.

A tájvédelmi körzetek, melyek több ezer hektáros területeket jelentenek, céljuk a táj képének, eredetiségének megtartása. Természetesen itt feltétel, hogy a tájromboló ipar, az emberi tevékenységnek természetátalakító hatása ne legyen jelen. Nyilván nem lehet egy ilyen területen a főzfői Nitrogénia gyártelepe. Itt a közelben a Káli-medence térsége védett. A nemzetközileg is érdekes és értékes területeken alakulnak meg a nemzeti parkok.

A hetvenes években indult védetté nyilvánítási országos programból valahogy kimaradt a Dunántúl térsége. Pedig itt is van nem egy olyan érték, amely megérdemelné ezt a szintű védeltséget. Ám az emberi beavatkozások miatt egyre nehezebb a nemzeti parkok területének kijelölése.

A természetvédelem korlátozásokkal jár. S mivel minden korlátozás valahol pénzbe kerül, nem olyan egyszerű nálunk a helyzet. Szegények vagyunk. Pedig a nemzeti parkok létkérdése a lakossággal való együttélés. Ezért nem szerencsés hatalmi szóval kijelölni az ilyen célra szánt területeket. Mert valamilyen formában érdekelték kell tenni a helybélieket, hogy a védelem érvényesüljön. Svájcban – s most azért mondom ilyen példát, mert itt ülnek svájci barátaink – 1914 óta bérel például az állam a tulajdonostól egy havasi pásztorkunyhót, mert azóta védett terület. De ez szerte a világhon így van. Vagy hérlomeny, vagy megvásárlás, ám ehhez igen sok pénz kell. Általában azok a területek védettek – legalábbis nálunk –, amelyek már nem jők „semmire”. Szikések, ná-

dasok, gyenge termőhelyen lévő erdők stb. Így viszonylag érintetlenül maradtak az emberi beavatkozástól. De az is nyilvánvaló, hogy az ilyen helyen élő lakosság is szegény. És ezeket az embereket valahogy támogatni kell. Csak így tudjuk megnyerni őket az ügynek.

Mint említettem, a Dunántúlon valahogy elmaradt a nemzeti parkok létrehozása. Valószínű, hogy politikai oka is volt, hogy az első e térségben a Fertő tavi lett. 1990 után – mivel a földalaton és nálunk is már védve volt jelentős terület – szimbolikus értéke is volt a kapcsolódásnak. De bizonyára azt is tudják önök, hogy a Fertő tó a legnagyobb sztyepp tó. Ahogy mi szoktuk nevezni, a mongol nyíl nyugati hegye. Ugyanis itt kezdődik az a klíma, mely Ázsiáig jellemző. A kontinentális éghajlat. Természetesen e klíma alatt jellegzetes növények és állatok élnek. Ezeket védeni kell. A hatalmas füves pusztákon az örökös legeltetés miatt kialakult egy tipikus vegetáció, amit csak a további legeltetéssel tarthatunk fenn. Nekünk e célra van szürkemarha-gulyánk, és a mintegy 100 darabból álló állomány elvégzi a szükséges táj- és élőhelyfenntartó feladatot. S mivel a magyar szürke szarvasmarha is kipusztulóban van, így különösen hasznos és tevékenység. Meg kell tehát találni azokat a pontokat, ahol munkát tudunk adni a helybélieknek. Olyan munkát, mely elősegíti természetvédelmi céljainkat.

Ám a védett sztyep tájak látványa mai világunkban valahol piacképes is. Egyre inkább általános lesz a felismerés, hogy természeti értékeinket be kell mutatni, a kíváncsiszkodó turistákat pedig szabályozott keretek között kell fogadni. A Fertő tó környékén, csak a nemzeti parkban a magyar oldalon 1994-ben hozzávetőleg 30 000 turista járt gyalog vagy kerékpáron. Az autóbuszon, gépkocsival stb. érkezők száma elérte a 250 000-t. Sokan napokig, hetekig itt időznek. Egyre több szállásigény merül fel, ami azt jelenti, hogy a nemzeti park környéki települések lakosai közül e turistaforgalomból – betartva a védeltséggel járó korlátozásokat – egyre többen, tisztességesen megélhetnek.

Védjék önök is természeti értékeiket, mert az van itt is szép számmal – s kívánom, hogy a Balaton Nemzeti Park létrejötte a helyi lakosság megélhetését is biztosítsa majd.”

Pályázati felhívás

A Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Hivatala, a Belügyminisztérium, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége, valamint a Magyar Környezetvédelmi Egyesület az 1996-2000 közötti évekre az alábbi pályázati felhívást teszi közzé.

1. A pályázat útján igényelhető támogatás célja a honfoglalás ezerszázadik, valamint a magyar állam megalapítása, illetve ezredik évfordulójának méltó megünnepléséhez való hozzájárulásként emlékligetelés létesítése.

2. Pályázat benyújtására jogosultak:

Minden települési önkormányzat, amely az emlékligetelési és fenntartási szándékát önkormányzati határozattal erősíti meg.

3. A pályázat benyújtásának határideje:

A tárgyévot megelőző év november 30.

4. A pályázat benyújtásának helye:

Magyar Környezetvédelmi Egyesület, 1387 Budapest Pf. 42.

5. A pályázat benyújtásának formai és tartalmi követelményei:

A pályázat két példányban nyújtható be az alábbi tartalommal:

- szakember által készített, a növénytelepítés szakszerűségének elbírálását lehetővé tevő méretarányú helyszínrajzot tartalmazó kiviteli terv,
- a tervezett növénylista ár megjelölésével,
- az önkormányzat által hozott határozat másolata.

6. A támogatás módja és értéke:

A jóváhagyott pályázat alapján vásárolt növényjegyzék számla szerinti ára, mely legalább 30 000 Ft, de nem több mint 100 000 Ft.

A természetközeli erdőgazdálkodásra való áttérés kérdéseinek megvitatására az ausztriai „Mentsétek meg az erdőt” mozgalom kuratóriuma egésznapos szimpóziumot rendezett. Ezen mindenekelőtt meghatározta a „természetközelség” fogalmát, mint az erdő-ökoszisztémába való lehető legkisebb mértékű belenyúlás követelményét.

A gazdálkodó főbb tevékenységében – fajmegválasztás, állomány szerkezet, vágáskor, felújítás, erdőszegély-kialakítás tekintetében – mindig az őserdei folyamatokhoz, az adott helyen lehetséges, legmegfelelőbb erdőtársuláshoz kell, hogy igazodjon. Célszerű tevékenységgel kell feloldani a természet követelményei és a sokcélú erdőgazdálkodás közötti feszültségeket.

A természetközeli erdőgazdálkodásnak azonban nemcsak globálisan, de a termelőüzem, az erdőtulajdonos számára is vonzóvá kell lennie. Számokkal kell meggyőzni ezeket a természetes felújítással járó megtakarítás, a vastagabb anyag kitermelésével elérhető többletjövődelem, a csökkent kockázatvállalás eredményjavító jellegéről. Hozzá tartozik ehhez természetesen az erdő eddig nem piackepes szolgáltatásainak állami megtérítése, a szerződéses természetvédelem jobb elterjesztése is. A kellő adatok ma még nem állnak rendelkezésre, de az eddigi eredmények összehasonlító kísérletekre indítanak.

(*ÖFZ 1995. 12. Ref.: Jérôme R.*)

Németország Sachsen-Anhalt tartományának „zöldjei” meghirdették „Természetközeli erdőgazdaság” című reformjavaslatakat. Ennek főbb irányelvei:

1. Erdőfelújításban és telepítésben a természetes eljárást vagy a szubszióit kell előnyben részesíteni a mesterséggel szemben.

2. A fakitermelést alapvetően szálalásra vagy kis csoportosra kell átállítani.

3. El kell érni, hogy teherforgalom még egyes részeken se vegye igénybe az erdőterületet (a gépeket utakra, közlekedési útvonalokra kell összpontosítani). Kiméltetéses eljárásokat kell előnyben részesíteni, iskolázott személyzetet és lovasfogatokat kell alkalmazni.

4. Messzemenően vegyszermentes gazdálkodást kell folytatni. Kerülni kell a műtrágyázást és a növényvédő szerek nagy területre kijuttatását.

5. Az erdő természetes szerkezeti sokféleségét aktív természetvédelemmel helyre kell állítani, az erdei élőhelyet – amennyire lehetséges – újra természetserűvé kell tenni. Az állami erdő 5-10%-át kivonva a használat alól, nagyobb területű (200-2000 ha-os) védettség alá kell helyezni és át kell engedni a természetes fejlődésnek.

(*AFZ DW 1995. 25. Ref.: Jérôme R.*)

Tisztelt Olvasók! Fillszterek!

Az idén végző erdőmérnök-hallgatók nevében keresem meg Önöket. A tavaly eredményesen megrendezett Állásbörze sikereim felbuzdulva idén is szeretnék megrendezni az erdész és faiparos mérnök-hallgatók soproni Állásbörzét. A rendezvény célja a frissen végző mérnök-hallgatók elhelyezkedési problémáinak megoldása, a résztvevő vállalatok és intézmények állásajánlatainak segítségével.

Az erdőgazdaságok, felügyelőségek, rendezőségek és oktatási intézmények a napokban bonthatták fel a megkezdett leveleinket. Ez úton szeretnék meghívásunkat átadni mindazoknak, akikhez leveleink nem juthatott el, s egyben megkérni arra, hogy állás- (diplomaterv- vagy nyári gyakorlati-) lehetőségeik felkínálásával segítsenek a kezdeti elhelyezkedési problémáink megoldásában.

Az Állásbörze időpontja: 1996. április 3., szerda 10 óra.

Az érdeklődők számára továbbítójelöltatást és programot szívesen küldünk. Kérjük jelölzök érkezési szándékukat telefonon: (99) 311-100/241 m. vagy levélben, címünk: Állásbörze 9400 Sopron, Ady Endre út 5. Segítségeteket mindannyiunk nevében előre is köszönöm.

Tisztelettel: Marosi András
végzős erdőmérnök hallgató